

Time: 2:30 Hours

Marks: 70

## Instructions:

1. All questions are compulsory.
2. Figures to the right indicate marks.

- પ્રશ્ન-૧ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે શ્લોકોનું ભાષાંતર કરો. (૧૪)
- (૧) તત્ત્વ પુરુષપ્રવૃત્ત્યનુકૂલો ભાવયિતુર્વ્યાપારવિશેષઃ શાબ્દીભાવના । સા ચ લિङ્શનોચ્યતે । લિङ્શ્રવણેઙ્યં માં પ્રવર્તયતિ મત્પ્રવૃત્ત્યનુકૂલવ્યાપારાનયમિતિ નિયમેન પ્રતીતેઃ । યદ્યસ્માચ્છબ્દાન્નિયમતઃ પ્રતીયતે તત્ત્વસ્ય વાચ્યમ્ । યથા ગામાનયેત્યસ્મિન્વાક્યે ગોશબ્દસ્ય ગોત્વમ્ ।
- (૨) તત્રાજ્ઞાતાર્થજ્ઞાપકો વેદભાગો વિધિઃ । સ ચ તાદૃશ - પ્રયોજનવદર્થવિધાનેનાર્થવાન્ યાદૃશં ચાર્થ પ્રમાણાન્તરેણાપ્રાપ્તં વિધિતે । યથાઙ્ગિનહોત્રં નુહુયાત્સ્વર્ગ કામ ઇતિ વિધિર્માનાન્તરેણાપ્રાપ્તં સ્વર્ગપ્રયોજન વદ્દોમં વિધિતે અગ્નિહોત્રહોમેનસ્વર્ગ ભાવયેદિતિ વાક્યાર્થબોધઃ ।
- (૩) સમારભ્યા યૌગિકઃ શબ્દઃ । સા ચ દ્વિવિધા વૈદિકી લૌકિકી ચ । તત્ર હોતુશ્ચમસમક્ષણાઙ્ગત્વમ્, હોતુચમસ ઇતિ વૈદિક્યા સમારભ્યાયા । અધ્વર્યોસ્તત્તત્પદાર્થાઙ્ગત્વમ્ લૌકિક્યા આધ્વર્યવમિતિ સમારભ્યયેતિ સંક્ષેપઃ । તદેવં નિરૂપિતાનિ સંક્ષેપતઃ શ્રુત્યાદીનિ ષટ્ પ્રમાણાનિ ।
- (૪) પ્રયોગસમવેતાર્થસ્મારકા મન્ત્રાઃ । તેષાં ચ તાદૃશાર્થસ્મારકત્વેનાર્થવત્ત્વમ્ । નતુ તદુચ્ચારણમદૃષ્ટાર્થમ્, સંભવતિ દૃષ્ટફલકત્વેદદૃષ્ટફલકલ્પનાયા અભ્યાસ્યત્વાત્, ન ચ દૃષ્ટસ્યાર્થસ્મરણસ્ય પ્રકારાન્તરેણાપિ સંભાવાન્મન્ત્રામ્નાનં વ્યર્થમિતિ વાચ્યમ્ । મન્ત્રૈરેવ સ્મર્તવ્યમિતિ નિયમવિધ્યાશ્રયણાત્ ॥
- પ્રશ્ન-૨ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે ગદ્યખંડોનો અનુવાદ કરો. (૧૪)
- (૧) ઋં શં નો મિત્રઃ શં વરુણઃ । શં નો ભવત્ત્વર્યમા । શં ન ઇન્દ્રો બૃહસ્પતિઃ । શં નો વિષ્ણુરુદ્રકમઃ । નનો બ્રહ્મણે । નમસ્તે વાયો । ત્વમેવ પ્રત્યક્ષં બ્રહ્માસિ । ત્વમેવ પ્રત્યક્ષં બ્રહ્મ વદિષ્યામિ । ઋતં વદિષ્યામિ । સત્યં વદિષ્યામિ । તન્મામવતુ તદ્વક્તારમવતુ । અવતુ મામ્ । અવતુ વક્તારમ્ । ઋં શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥
- (૨) પ્રાણં દેવા અનુ પ્રાણાન્તિ । મનુષ્યાઃ પશુવશ્ચ યે । પ્રાણો હિ ભૂતાનામાયુઃ । તસ્માત્સર્વાયુષમુચ્યતે । સર્વમેતત્ આયુર્યન્તિ યે પ્રાણં બ્રહ્મોપાસતે । પ્રાણો હિ ભૂતાનામાયુઃ । તસ્માત્સર્વાયુષમુચ્યતે ઇતિ । તસ્યૈષ એવ શરીર આત્મા યઃ પૂર્વસ્ય । તસ્માદ્દ્વા એતસ્માત્પ્રાણમયાદન્યોઙ્ગાન્તર આત્મા મનોમયઃ ।
- (૩) યતો વાયો નિવર્તન્તે અપ્રાપ્ય મનસા સહ । આનન્દં બ્રહ્મણો વિદ્ધાન્ ન વિભેત કુશ્ચનેતિ । એતહ વાવ ન તપતિ । કિમર્હાસાધુનાકચમ્ । કિમહં પાપમકચમિતિ । સ ય એવં વિદ્ધાનેતે આત્માર્નાસ્પૃણુતે । મુખે હ્રોવૈષ એતે આત્માર્નાસ્પૃણુતે । ય એવં વેદ । ઇત્યપનિષદ્ ॥
- (૪) આનન્દો બ્રહ્મેતિ વ્યજાનાત્ । આનન્દાદ્ભયેવ ચત્વિમાનિ ભૂતાનિ જાયન્તે । આનન્દેન જાતાનિ જીવન્તિ । આનન્દં પ્રચન્ત્યભિસંવિશન્તીતિ । સેષા માર્ગવી વારુણી વિદ્યા પરમે વ્યોમન્ પ્રતિષ્ઠિતા । સ ય એવં વેદ પ્રતિષ્ઠિતિ । અન્નવાનન્નદો ભવતિ । મહાન્ ભવતિ, પ્રજયા પશુમિર્બ્રહ્મવર્ચસેન । મહાન્ કીર્ત્યા ॥
- પ્રશ્ન-૩ 'અર્થસંગ્રહ' ના રચયિતા લૌગાક્ષિભાસ્કરનું વ્યક્તિત્વ અને કૃતિઓનું વર્ણન કરો. (૧૪)
- અથવા
- પ્રશ્ન-૩ 'અર્થસંગ્રહ' કૃત લૌગાક્ષિભાસ્કરે વર્ણવેલ 'સાધનચતુષ્ટયમ્' વિષે વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન-૪ ઉપનિષદ્ શબ્દનો અર્થ આપી, તેના મુખ્ય સિધ્ધાંતો ઉપર વિસ્તૃત ચર્ચા કરો. (૧૪)
- અથવા
- પ્રશ્ન-૪ ઉપનિષદોની શૈલી ઉપર વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.
- પ્રશ્ન-૫ નીચેનામાંથી કોઇપણ બે પર વિવેચનાત્મક નોંધ લખો. (૧૪)
- (૧) વાક્યનિર્વચનમ્ । (૩) તૈત્તિરીયોપનિષદ્ નાં દાર્શનિક સિધ્ધાંતો
- (૨) અર્થવાદનીમાંસા । (૪) ઉપનિષદોનાં ચિંતન પર નોંધ